

Міністерство освіти і науки України
Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального
господарства України
Київський національний університет будівництва і архітектури
Представництво Польської академії наук в Києві
Національна академія державного управління при Президенті України

Четверта Міжнародна науково-практична конференція

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА: ІСТОРІЯ, ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ, АРХІТЕКТУРА, УРБАНІСТИКА

23 листопада 2018 року

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК IV

Частина друга

КИЇВ 2018

ІСТОРИЧНІ ТА ЕТНОКУЛЬТУРНІ ЗАСАДИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Васильчук В. М. Фальц-Фейни – засновники «Асканія-Нова»	201
Дерегаїнський В. Ф. Становлення українського національного руху в Галичині у першій половині XIX ст.	206
Елизаров С. А. Проекты реорганизации административно-территориального деления БССР в 1970 – 1980 гг.: будущее в прошлом	209
Ковальчук Н. Д., Мудрик В. Г. Феномен Києво-Печерської Лаври як національної святині та перлини архітектури доби українського бароко.....	214
Кобиларчик Ю. Історичні та етнокультурні засади розвитку міст Алжиру – центрів ісламського будівництва	217
Козюра І. В. Микола Гребінка – будівничий північної Пальмири (до 200-річчя від дня народження зодчого).....	220
Криськов А. А. Регіональні особливості в діяльності державних установ іпотечного кредитування в губерніях Правобережної України другої половини XIX ст.....	224
Левицька Н. М. Регіональна політика царського уряду в галузі вищої гуманітарної освіти (Наддніпрянина II пол. XIX – початок XX ст.).....	229
Пилипенко О. Є. Регіональна політика та місцеве самоврядування в Україні: історичний аспект	234
Бакуменко О. П. Селянські колективні господарства Сумщини у 1921 -1927 роках	240
Гедін М. С. Прояви національного концепту М. І. Костомарова в дискусіях зі слов'янофилами	246
Голиш Г. М., Лисиця Л. Г. Комплексне історико-краєзнавче дослідження сільського регіону: досвід, проблеми, перспективи (на прикладі створення нарису історії сьогодення Золотоніського району на Черкащині).....	252
Єгоров В. В. Історія Києва та Київської землі у творчій спадщині В. Б. Антоновича	260
Малежик Д. І. Нонконформістська художня інтелігенція м. Одеси в 1960-1980 рр.....	266

целом системы государственной власти и управления. При этом большинство специалистов предлагают различные варианты реформирования республиканского административно-территориального деления, главным образом основанные на принципах экономического районирования и соответствующего перехода к двухзвенной системе административно-территориального деления. Попытка обоснования новых вариантов административно-территориального деления Республики Беларусь была предпринята в 2003–2004 гг. в рамках подготовки по поручению Президента Республики Беларусь Концепции реформирования республиканского местного управления и самоуправления. Вопросы реформирования административно-территориального деления Республики Беларусь обсуждались на круглом столе в сентябре 2018 г. с участием представителей верхней палаты белорусского парламента, экспертов из Франции, Нидерландов, Греции, Румынии и Болгарии. При этом большинство разработанных в условиях суверенитета Республики Беларусь проектов исходит из идеи перехода от трехзвенной к двухзвенной системе (с упразднением сельских Советов) республиканского административно-территориального деления и представляет собой различные вариации нереализованных проектов 1975, 1982 и 1987 гг.

Список использованных источников

1. Национальный архив Республики Беларусь (НАРБ). – Фонд 31. – Оп. 9. – Д. 2642.
2. НАРБ. – Фонд 31. – Оп. 9. – Д. 1559.
3. НАРБ. – Фонд 7. – Оп. 10. – Д. 255.
4. НАРБ. – Фонд 31. – Оп. 9. – Д. 8443.
5. НАРБ. – Фонд 31. – Оп. 10. – Д. 1337.
6. Сочетание отраслевого и территориального управления экономикой союзной республики / А.В. Томашевич [и др.]; под ред. В.С. Фатеева. – Минск: Навука і тэхніка, 1991. – 239 с.

*Ковальчук Наталія Дмитрівна, доктор філософських наук, проф.,
Київській університет імені Бориса Грінченка,*

*Мудрик Володимир Григорович,
завідувач Музею-квартири В.С.Косенка*

ФЕНОМЕН КИСВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ ЯК НАЦІОНАЛЬНОЇ СВЯТИНИ ТА ПЕРЛИНИ АРХІТЕКТУРИ ДОБИ УКРАЇНСЬКОГО БАРОКО

Відомо, що Кисво-Печерська Лавра є видатною українською національною святиню, яка була заснована в добу Київської Русі.

Як наголошує В. Топоров, в основі стародавньої свідомості, як вона склалась у Київській Русі між 40-ми роками одинадцятого століття і двадцятими роками дванадцятого століття, знаходились три тісно пов'язаних між собою ідеї концепції святості:

1. Єдність у просторі і в сфері влади (наприклад, «Повість врем'яних літ»);

2. Єдність в часі і в душі, тобто ідея духовної спадщини (наприклад, «Слово про закон і благодать»);

3. Святість як вищий моральний ідеал поведінки, життєва позиція [1, с. 675]. Цей останній тип святості, зрозумілий як орієнтація на інший світ цінностей, які не від світу цього і створює основу святості Києво-Печерської Лаври.

В Києво-Печерському Патерику поняття святості скрупульозно розробляється в аспекті просторової локалізації святого місця. Як відомо, в київську добу дуже ретельно обирали місце розташування храмів. Так, в багатоденній молитві Феодосій Печерський просить Бога вказати йому місце побудови монастирської церкви, і пише, що після трикратного знамення вказане місце вважалось придатним і святим: «Греки ж зі страхом поклонилися святим, і кажуть: «Хочемо побачити місце церкви». Антоній же і каже: «Три дні будемо молитись і Господь явить нам.» «І тієї ночі, як молився він, явився йому Господь, кажучи: «Отримав ти благодать перед Тобою, то нехай буде по всій землі роса, а на місці, яке велиш освятити, хай буде сухо». Назавтра, знайшли сухим місце, де тепер церква стоїть, а по всій землі роса. Другої ж ночі так само помолившись, каже: «Хай буде вся земля суха, а на місці святому — роса». І, пішовши знайшов таке. Третього ж дня, ставши на місці тому, помолився і благословив місце те, і зміряв золотим поясом ширину і довжину [2, с. 16]. Вважається, що це місце є місцем Божої Благодаті і вказано було перстом Божим. Взагалі репрезентують саме святе місце. Таким чином, Києво-Печерська Лавра постає як центр духовної просвіти, християнської православної культури, який призвів до вибуху духовності і мав велике значення для розвитку культури всієї Київської Русі.

В естетичному контексті Києво-Печерська Лавра постає як перлина храмової архітектури доби українського бароко. Ефекти мінливого багатоманіття світу використовуються в оздобленні Києво-Печерської Лаври. Посилюється використання позолоти, що віддзеркалює кінематику буття і створює поліфонію золотих бань собору. Свій вклад в динамізацію світогляду вносить і купольна система Києво-Печерської Лаври, що характеризується переходом від шоломоподібного контуру верхівок соборів до надання їм схожості з абрисом полум'я свічки. Візуалізація

динамічних ефектів архітектурного ансамблю Києво-Печерської Лаври відбувається за рахунок введення в архітектурну композицію перспективи спливаючої води, річки Дніпро як архетипу плинності.

Доба бароко має свої, властиві тільки українській культурі, символи, наприклад символ світла. Ця сонячна тематика входить вжиток українського бароко. На Успенському соборі Києво-Печерської лаври налічувалося 45 сонячних дисків. Вони символізують духовне світло, що було вироблене праведниками в темряві печер. Для декорування фасаду Успенського собору Лаври використано три види розеток: шестипелюсткову, багатопроменеву («соняшник») і розетку, названу «колесом Юпітера». Як переконливо довів Б. Рибаків, у народному мистецтві та дерев'яній архітектурі ці мотиви були солярними знаками з неоднаковим значенням. Коли шестипелюсткова розетка означала світло у його фізичній суті, а «соняшник» — сонячне світло, то поняття «колесо Юпітера» мало абстрактний сенс — білесвітло, всесвіт, космос [3, с. 246, с. 454].

Фасад Успенського собору Києво-Печерської Лаври формулює головну тему, яка знаходить своє вирішення в його інтер'єрі. Сім куполів проливають світло на різних рівнях, підпорядковуючись внутрішній простір і створюючи ефект залитості собору світлом. Грандіозний іконостас, сяйво прикрашених золотом ікон і різьбленої оздобы стають осередком теми світла.

Однією з найважливіших ознак українського бароко є декоративність. У такому символічному значенні виступає і флористична декоративність в українському бароко. Так, наприклад, всі церкви Києво-Печерської Лаври оздоблені орнаментальним стилізованим рослинним декором. Образ рослини в історії філософської думки в Україні, у філософських курсах Києво-Могилянської академії, зокрема, мав значення алегорії, пов'язаної із життям, смертю і воскресінням через смерть і тому використовується в оздобленні храмів.

Декоративність в українському бароко пов'язана зі спрагою наочного розкриття духовного світу. Тому духовні явища набувають тут предметно-зображального статусу. Це дуже яскраво проявляється в ілюстрованих розписах молитви «Отче наш» в інтер'єрах Троїцької надбрамної церкви Києво-Печерської Лаври.

Список використаних джерел

1. Топоров В. Н. Святость и святые в русской духовной культуре. — М.: Гнозис, 1995. — Т.1. — Первый век христианства на Руси. — 875 с.
2. Патерик Києво-Печерський. — К.: КМ Academia, 1998. — 346 с.
3. Рыбаков Б. А. Язычество древних славян. — М.: Наука, 1981. — 481 с.